

КОМЕНТАР ФОРУМА СУДИЈА СРБИЈЕ НА

РАДНИ ТЕКСТ АМАНДМАНА МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ НА УСТАВ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Форум судија Србије, као струковно удружење судија овом приликом жели да упозна јавност са својим ставом поводом предложених измена Устава Републике Србије у делу који се односи на правосуђе. Овом прилико изнећемо наш став по питањима која су изазвала највише пажње, како у стручној тако и у најширој јавности.

Желимо да напоменемо да се Форум судија Србије залаже за стручност, интегритет и ефикасност судија, као кључних предуслова судске независности. Независност судства није циљ сам по себи. Није циљ да се обезбеде одређене привилегије судијама, већ је циљ остваривање начела правне државе и владавине права, потпуна заштита људских права и слобода. Судије штите права грађана!

Предложеним амандманима прихватају се, ставови целокупне стручне јавности када је реч о називу највишег суда у Републици - Врховни суд, да је потребно укинути избора судија на трогодишњи мандат, и искључити из избора судија Народну скупштину.

Када је у питању састав Високог савета судства, Форум судија Србије сматра, а како је то наведено и у Предлогу измена Уставног оквира из новембра месеца 2017. године, да је нужно поштовања европских стандарда када је у питању састав, поступак избора чланова и надлежност Високог савета судства. Свакако стандарди и

добра пракса морају се уклопити у нашу правниу традицију, искуство и друштвене околности у којима живимо. Овом приликом указаћемо на Мишљење број 10 Консултативног већа европских судија и Извештај Венецијанске комисије који се односи на избор судија¹. Ови документи предвиђају да судијски савети могу бити и мешовитог састава, али даје и друге смернице које је нужно испоштовати.

Извештај Венецијанске комисије указује на потребу да **већину** чланова судијског савета бирају судије, а остали чланови морају имати одговарајуће правне квалификације. Мишљење број 10 наглашава да *„чланови Високог савета судства морају бити бирани на основу њихове стручности, искуства, разумевања судства, способности за расправу и културне зависности. Чланови Високог савета судства не могу бити активни политичари, чланови парламента, чланови извршне или управне власти. То значи да председник државе, председник владе, нити један министар не могу бити чланови Високог савета судства“*. Амандманима се предвиђа да се пет чланова бира из реда „истакнутих правника“. Овај стандард „истакнути правник“ мора бити прецизиран у складу са Мишљењем број 10. Свакако прецизирање услова и поступка извора чланова ВСС је материја закона, али сам устав мора да да гаранције да се испоштују наведени стандарти.

Дакле, Форум судија Србија сматра да није довољно одредити чланове Високог савета судства, који нису судије искључиво као “истакнуте правнике”, без даљег описа да су то чланови који осим одговарајућег правничког искуства немају сукоб интереса са новом функцијом коју обављају као чланови Високог савета судства, што би било потребно посебно навести у одговарајућој уставној одредби.² Исто тако, Форум судија Србије исказује одређену бојазан према Предлогу измена Устава Републике Србије који одређује да чланови Високог савета судства који нису судије

¹ JUDICIAL APPOINTMENTS Report adopted by the Venice Commission at its 70th Plenary Session (Venice, 16-17 March 2007) Venice, 22 June 2007 Opinion No. 403 / 2006 CDL-AD(2007)028

² JUDICIAL APPOINTMENTS Report adopted by the Venice Commission at its 70th Plenary Session (Venice, 16-17 March 2007) Venice, 22 June 2007 Opinion No. 403 / 2006 CDL-AD(2007)029, “...Thus, a substantial element or a majority of the members of the Judicial Council should be elected by the Judiciary itself. In order to provide for democratic legitimacy of the Judicial Council, other members should be elected by Parliament among persons with appropriate legal qualification taking into account possible conflicts of interest.“

не могу бити активни политичари, без ближег одређена појма “активни”. Уколико је тенденција да се спречи могућност да члан Високог савета судства истовремено буде члан политичке странке, односно под њеним утицајем, онда би било целисходније одредити да члан Високог савета судства не може бити члан политичке партије, нити да је био члан политичке партије у периоду не краћем од пет година до дана када се кандидује за члана Високог савета судства.³

Предложено решење по коме судије немају већину, где се председник обавезно бира из реда истакнутих правника и да председник ВСС има златни глас доводи до тога да се одлуке о битним питањима као што су: избор, разрешење, дисциплинска одговорност, материјални положај судија, могу донети од чланова који нису судије. Овакав предлог је у супротности са поменутим Мишљењем консултативног већа европских судија и Извештајем Венецијанске комисије. У цитираним међународним стандардима се указује на потребу мешовитог састав ВСС због недостатка демократског капацитета овог тела и спречавања корпоративизације судства. Предложеним решењем (свакако се обезбеђује демократски капацитет ВСС и спречава корпоративизација правосуђа, али се бојимо да се отишло корак даље - створена је могућност да се одлуке које се тичу судија доносе супротно вољи свих чланова који су из реда судија, што сматрамо неприхватљивим. Нове демократије, с друге стране, још нису успеле да развију традиције које могу да спрече злоупотребу, и зато, бар у тим земљама, потребне су експлицитне уставне и законске одредбе као заштита која ће превенирати политичку злоупотребу у поступку избора судија.

Питање које је привукло пажњу најшире јавности је питање избора судија. Јавност није довољно упозната, а можда ни заинтересована за питање напредовања судија. Оно што је својтвено за оба поступка је недостатак објективних и мерљивих критеријума. Напредовање судија мора да за основ има заслуге односно резултате рада и радног искуство. Уставни амандмани односно законске измене које ће

³ JUDICIAL APPOINTMENTS Report adopted by the Venice Commission at its 70th Plenary Session (Venice, 16-17 March 2007) Venice, 22 June 2007 Opinion No. 403 / 2006 CDL-AD(2007)006, “Therefore, at least in new democracies explicit constitutional provisions are needed as a safeguard to prevent political abuse by other state powers in the appointment of judges.”

пратити ове амандмане морају обезбедити да одлуке о напредовању судија буду добро образложене и да постоји делотворан правни лек.

Амандманима је за избор предложено решење по коме се „у судовима који имају искључиво првостепену надлежност може бити изабрано само лице које је окончало посебну обуку у институцији за обуку у правосуђу“. Када је реч о овом питању неопходно да укажемо шта мора да донесе овакав поступак избора у односу на постојећи систем избора без учешћа „институције за обуку у правосуђу“. Неопходна је пре свега објективна селекција кандидата који ће бити будући носиоци правосудних функција. Објективна селекција мора обезбедити једнаке шансе не само онима који долазе из правосуђа већ и онима који долазе из адвокатуре, привреде... На обуку је потребно примити онолики број кандидата који одговара реалним потребама српског правосуђа. Мора се избећи ситуација, да постоји велики број кандидата са завршеном обуком који конкуришу за носиоце правосудне функције. Уколико би се то дозволило у конкуренцији превеликог броја кандидата на једно место, превагу би однели субјективни критеријуми, а не квалитет. Извесност избора након завршене обуке, објективна селекција по неспорним критеријумима, квалитетна обука ће мотивисати најквалитетније судијске помоћнике и остале правнике да се одлуче да до избора на функцију судије дођу преко институције за обуку у правосуђу.

Иницијална обуке пре ступања на функцију је нужна на то је указано Мишљењем Генералног директората за људска права и владавину права Савета Европе ⁴. На нужност обуке указано је и у Мишљењу број 4 Консултативног већа европских судија у коме се наводи да без обзира одакле долазе кандидати они треба да добију почетну обуку, зато што је обављање судијских послова нова професија за њих, те стога подразумева посебан приступ у многим областима, првенствено када се то тиче професионалне етике судија, поступка и односа са свим странама које су укључене у судски поступак.

⁴ Мишљењем Генералног директората за људска права и владавину права Савета Европе о Закону о Правосудној академији Републике Србије и нацрту правилника Државног већа тужилаца за избор кандидата за вршење јавно-тужилачке функције који је сачињен 23.02.2015. године.

Сама обука би требало да буде прилагодљива искуству кандидата које има пре доласка на саму обуку, у циљу најоптималнијег коришћења времена проведеног на обуци и стицања потребних знања и искустава.

Улога судијских помоћника у правосуђу је велика, и она мора бити повећана, независно тога који услови буду прописани за избор судија. Судијски помоћници морају добити самостална процесна овлашћења за руковођењем појединим фазама или радњама у поступку. Веома је важно успостављање јасних, објективних и мерљивих критеријума за напредовање судијских помоћника, како унутар самог суда, а тако и напредовање у више судијске инстанце. Сви запослени у правосуђу, па самим тим и судијски помоћници не могу имати исти положај и радно-правни статус као и остали запослени у државној управи.

Потпуно успостављање предложеног система избора уз овако дефинисану улогу „институције за обуку у правосуђу“ захтева не само усвајање Амандмана на Устав већ и измену пратећег законског оквира, што све захтева извесно време. Требамо узети у обзир чињеницу да је тренутно упражњено око 140 судијских места у основним и прекршајним судовим, као и чињеницу да просечна старост судије у Србији 52 године, да је 401 судија старији од 60 година. Дакле, само по себи се намеће могућност једног квалитетног прелазног решења, које ће задовољити интересе како судијских помоћника тако и оних који су прошли обуку на Правосудној академији или ће је проћи. До тренутка успостаљања система који би избор везао искључиво за кандидате који су завршили прошли обуку, потребно је успоставити прелазно решење. Једна од могућности је решење које је наведено у Препорукама Твининг пројекта⁵, у прелазном периоду је потребно увести систем квота за кандидате који долазе из реда полазника почетне обуке на Правосудној академији и осталих кандидата.

Судија не може бити против своје воље премештен у други суд, изузев код преуређења судског система, одлуком Високог савета судства. Овај амандман је споран је отвара врата новом реизбору судија, који би само уназадио досад

⁵ Препоруке и предлози у вези са поступцима избора, вредновања рада и напредовања судија у Републици Србији –Високи савет судства“ У оквиру Твининг пројекта "Јачање капацитета Високог савета судства и Државног већа тужилаца

постигнут степен заштите људских права пред судовима у Републици Србији и довео би до новог застоја у вршењу судске власти. Сведоци смо реформе из 2009.године и реизбора који је значајно успорио суђења и довео до недопуштеног пролонгирања судских поступака на штету грађана.

Дисциплински поступак и поступак разрешења судија и председника судова може покренути и министар надлежан за правосуђе. У новим и крхким демократијама као што је наша, овакав уплив извршне у судску власт могао би погубно да делује на независност правосуђа, стварајући код судија страх од могуће санкције и одмазде у случају доношења одлука које нису по вољи извршној власти. Ово би даље могло довести до аутоцензуре код судија, која би у крајњој линији резултирала одлукама којима се права и слободе грађана штите само у мери у којој то одговара осталим двама гранама власти, односно одлукама којима се људска права крше. Наиме, остављање могућности министру надлежном за правосуђе да покрене дисциплински поступак и поступак разрешења судија је у супротности са препорукама Венецијанске комисије, јер таква надлежност министра као представника извршне власти, представља повреду независности судија.⁶

⁶ JUDICIAL APPOINTMENTS Report adopted by the Venice Commission at its 70th Plenary Session (Venice, 16-17 March 2007) Venice, 22 June 2007 Opinion No. 403 / 2006 CDL-AD(2007) 028, “Nevertheless, it is generally assumed that the main purpose of the very existence of a Supreme Council of the Judiciary is the protection of the independence of judges by insulating them from undue pressures from other powers of the State in matters such as the selection and appointment of judges and the exercise of disciplinary functions.”